

Viranomaisen ja tulosalue	Patentti- ja rekisterihallitus, Yritykset ja yhteisöt -tulosalue
Automaattinen ratkaisumenettely	Liitteettömät sähköiset kaupparekisterin muutosilmoitukset
Käyttöönottopäivä	1.1.2024. Muutosilmoitus, joka on tullut vireille käyttöönottopäivänä tai sen jälkeen, voidaan ratkaista automaattisesti.

Päätös automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönotosta

1. Päätös

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) ottaa tällä päätöksellä käyttöön automaattisen ratkaisumenettelyn kaupparekisteristä annetun valtioneuvoston asetuksen (641/2023, jäljempänä "kaupparekisteriasetus") 35 §:ssä säädetyissä muutosilmoituksissa eli muutosilmoituksissa, joihin ei liitetä päätöstä, johon muutos perustuu ja joissa muutosilmoitus koskee jotakin seuraavista kaupparekisteriin merkittävistä tiedoista:

- osakeyhtiön hallituksen jäsen, varajäsen, toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen, tilintarkastaja taikka päävastuullinen tilintarkastaja;
- asunto-osakeyhtiön hallituksen jäsen, varajäsen, isännöitsijä, päävastuullinen isännöitsijä, tilintarkastaja taikka päävastuullinen tilintarkastaja;
- keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön hallituksen jäsen, varajäsen, toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen, isännöitsijä, päävastuullinen isännöitsijä, tilintarkastaja taikka päävastuullinen tilintarkastaja;
- osuuskunnan hallituksen jäsen, varajäsen, toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen, tilintarkastaja taikka päävastuullinen tilintarkastaja.

Automaattinen ratkaisumenettely otetaan kuitenkin käyttöön vain siltä osin kuin ilmoituksen ratkaisemiseen ei liity tapauskohtaista harkintaa tai jos tällaista harkintaa sisältyy ilmoituksen ratkaisemiseen, siltä osin kuin kyseiset seikat on voitu arvioida etukäteen.

2. Perustelut

2.1 Johdanto

Automaattisella päätöksenteolla tarkoitetaan menettelyä, jossa PRH tekee asian käsittelyn päättävän ratkaisun automaattisella tietojenkäsittelyllä ilman, että ratkaisun tarkistaa ja hyväksyy luonnollinen henkilö.

Automaattisen päätöksenteon edellytyksistä hallintoasian ratkaisumenettelyssä säädetään hallintolaissa (434/2003), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, jäljempänä ”tiedonhallintalaki”) sekä PRH:lle toimivallan luovassa aineellisessa lainsäädännössä ja muussa velvoittavassa erityislainsäädännössä, kuten kielilaissa (423/2003), yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja tasa-arvolaisissa (609/1986). Tiedonhallintalain ja hallintolain säännökset varmistavat hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen, virkavastuun kohdistumisen, päätöksenteon läpinäkyvyyden sekä riittävät kontrollitoimenpiteet.

Kaupparekisteriasetuksen 35 § tulee voimaan 1.1.2024. Pykälän mukaisena pääsääntönä on, että siinä tarkemmin mainituissa asioissa ei sähköisessä asiointipalvelussa annettuun muutosilmoitukseen liitetä päätöstä, johon muutos perustuu. Säännöksellä on tarkoitus karsia ilmoituksen liitteiden määrää automaation käyttöönoton mahdollistamiseksi kaupparekisteri-ilmoituksen käsittelyssä (HE 244/2022 vp s. 125).

2.2 Hallintolaissa säädetyt edellytykset

Automaattisesti ratkaistavaa asiaa koskeva edellytys

Hallintolain 53 e §:n 2 momentin mukaan viranomainen voi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Ratkaisemisen on perustuttava sovellettavan lain ja etukäteisen harkinnan perusteella laadittuihin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 2 §:n 16 kohdassa tarkoitettuihin käsittelysääntöihin.

Automaattinen ratkaiseminen on tarkoitus ottaa käyttöön kaupparekisteriasetuksen 35 §:ssä säädetyissä muutosilmoituksissa siten, että automaattisesti ratkaistaan sellaiset kyseisessä pykälässä tarkoitetut muutosilmoitukset, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa tai joissa tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat PRH:n virkamies on arvioinut etukäteen. Automaattisesti ratkaistavaksi päätyvien muutosilmoitusten valikointi perustuu kaupparekisteri-ilmoitusten vireillepanoon tarkoitetun sähköisen asiointipalvelun (YTJ) ja ilmoitusten käsittelyjärjestelmän muodostaman tietojärjestelmäkokonaisuuden määrittelyihin, jotka on kirjattu käsittelysääntöihin. Määrittelyillä varmistetaan se, että asia ratkaistaan soveltuvan lainsäädännön mukaisena. Lisäksi määrittelyillä varmistetaan se, että asiaan ei sisälly sellaista tapauskohtaista harkintaa, joka estäisi asian automaattisen ratkaisemisen ja että asia tulee ratkaistuksi tietojärjestelmän toiminnan turvaavalla tavalla. PRH on tehnyt alla kuvatut rajaukset, jotta ilmoituksen ratkaiseminen täyttää hallintolaissa säädetyt edellytykset.

Perusmäärittelyinä on, että muutosilmoitus on laitettu vireille sähköistä asiointipalvelua käyttäen, ilmoituksen vireillepanija on tunnistettu digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ja että ilmoituksen on allekirjoittanut henkilö, jolla on voimassa olevan kaupparekisteritiedon mukaan oikeus allekirjoittaa muutosilmoitus. Sähköinen asiointipalvelu sisältää lisäksi rekisteröitäväksi ilmoitetun henkilön kelpoisuutta koskevat soveltuvan lain mukaiset tarkastukset. Rekisteröitäväksi ilmoitettujen henkilöiden toimielimen mukaisen lukumäärän osalta tietojärjestelmäkokonaisuus on määritelty siten, että lukumäärän lain- ja sääntöjenmukaisuus tarkastetaan PRH:n virkamiehen etukäteen tekemän arvion ja tietoteknisen määrittelyn avulla.

Perusmäärittelyinä on lisäksi se, että automaattisesti ratkaistaan vain sellaiset muutosilmoitukset, joissa ilmoituksen tiedot voidaan PRH:n selvitysvelvollisuuteen kuuluvat tarkastukset huomioon ottaen merkitä kaupparekisteriin ilmoitetun sisältöisenä. Muutosilmoitus tulee vireille kaupparekisterilain 3 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisen aloitteesta, kun ilmoitusvelvollisen kaupparekisteriin merkityissä tiedoissa on tapahtunut muutos ja ilmoitusvelvollinen tekee kaupparekisterilain 10 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla asiasta muutosilmoituksen. Muutosilmoituksen käsittely voi kaupparekisterilain 16 ja 17 §:n perusteella päättyä päätökseen, jolla ilmoituksen tiedot merkitään kaupparekisteriin, päätökseen ilmoituksen sillensä jättämisestä tai päätökseen rekisterimerkinnän epäamisestä. Automaattisesti ei ratkaista sellaista muutosilmoitusta, jossa asian käsittely päättyisi ilmoituksen sillensä jättämiseen tai rekisterimerkinnän epäämiseen.

Tapauskohtaista harkintaa edellyttäviä ja siten automaattisen ratkaisemisen ulkopuolelle jääviä ovat sellaiset muutosilmoitukset, (a) joissa on ilmoitettu PRH:n virkamiehen tekemästä etukäteisestä arviosta poikkeava määrä vastuuhenkilöitä, (b) joissa on syytä epäillä rekisteriin merkittäväksi ilmoitetun tiedon oikeellisuutta, (c) joissa on etukäteisen riskiarvion perusteella tai muusta syytä tarpeen vaatia ilmoitusvelvolliselta kaupparekisteriasetuksen 36 §:ssä säädetyn lisäksi vastuuhenkilön valintaa koskeva pöytäkirja tai muuta tarpeellista selvitystä, (d) joissa kaupparekisteriasetuksen 36 §:n mukaisina tietoina on ilmoitettu ristiriitaisia tai notorisesti virheellisiä tietoja taikka (e) joissa muutosilmoitus on valmisteltava ja ratkaistava samalla kertaa yhdessä muun vireillä olevan muutosilmoituksen tai hakemuksen kanssa. Sähköisen asiointipalvelun ja käsittelyjärjestelmän muodostama tietojärjestelmäkokonaisuus on määritelty siten, että edellä mainitut tapauskohtaista harkintaa edellyttävät muutosilmoitukset ohjautuvat virkamiehen ratkaistavaksi tavanomaisessa järjestyksessä.

Edellä kuvatuilla ja käsittelysäännöissä tarkemmin määritellyillä rajauksilla on varmistettu, että automaattisesti ratkaistavaksi päätyvät hallintolain 53 e §:n mukaisesti vain ne muutosilmoitukset, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa tai joissa tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat on arvioitu etukäteen.

Muut edellytykset

Hallintolain 53 f §:n 1 momentin mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon ratkaisu on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia siihen oikaisua maksutta 7 a luvun mukaisella oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella, joka käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa. Saman pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa

säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista.

PRH ratkaisee automaattisesti ainoastaan sellaiset muutosilmoitukset, jotka voidaan merkitä kaupparekisteriin ilmoitusvelvollisen muutosilmoituksen sisältöisenä. Ilmoitusvelvollisella ei kaupparekisterilain 37 §:n 2 momentin mukaan ole oikeutta hakea tällaiseen päätökseen muutosta valittamalla. Ilmoitusvelvollisuus kohdistuu kaupparekisterilain 3 §:n mukaan vain niihin yrityksiin ja yhteisöihin, jotka on lueteltu kyseisessä lainkohdassa. Kaupparekisterin ilmoitusasiassa vain poikkeuksellisesti muuta kuin ilmoitusvelvollista voidaan pitää hallintolain 11 §:ssä tarkoitettuna asianosaisena. Automaattisesti ei ratkaista sellaista ilmoitusasiaa, jossa asianosaisten piiri on laajempi.

Koska kaupparekisterin ilmoitusvelvollisuus kohdistuu vain ilmoituksen kohteena olevaan yritykseen tai yhteisöön ja kun otetaan huomioon yksilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevan työryhmän suuntaviivat (WP251rev.01, 6.2.2018), ei ratkaisulla PRH:n arvion mukaan ole EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 22 artiklassa tarkoitettuja oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla luonnolliseen henkilöön kohdistuvia merkittäviä vaikutuksia. Muutosilmoituksen perusteella annettavan ratkaisun ei näin ollen voida katsoa kohdistuvan luonnolliseen henkilöön eikä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädettyä oikeussuojaedellytystä siten sovelleta automaattisesti tämän käyttöönottopäätöksen perusteella ratkaistavaan asiaan.

Hallintolain 53 g §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 44 §:n 1 momentissa säädetään, hallintopäätöksestä on käytävä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti, sekä tieto siitä, missä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Saman pykälän 2 momentin mukaan jos asiassa ei muun lain perusteella anneta hallintopäätöstä, 1 momentissa tarkoitettut tiedot sekä tieto automaattisen ratkaisun perusteena olevista tiedoista on kuitenkin annettava asianosaiselle muulla tavoin viimeistään asian käsittelyn päättyessä.

Automaattisesti ratkaistun muutosilmoituksen rekisteröinnin perusteella ilmoitusvelvolliselle annettavassa kaupparekisterin päätösotteessa mainitaan muutosilmoituksen automaattisesta ratkaisemisesta ja siinä annetaan myös tieto, mistä tämä käyttöönottopäätös on saatavilla. PRH:n sähköisessä asiointipalvelussa myös kerrotaan ilmoittamisen yhteydessä ilmoituksen tekijälle, että muutosilmoitus voidaan ratkaista automaattisesti.

2.3 Tiedonhallintalaissa säädetyt edellytykset

Tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on dokumentoitava tässä luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava, että automaattisen ratkaisumenettelyn käsittelysäännöt dokumentoidaan riittävän selkeästi ja kattavasti niin, että niiden lainmukaisuus voidaan osoittaa. Erityisesti käsittelysäännöistä on käytävä ilmi: 1) miten ratkaisumenettelyn syrjimättömyys varmistetaan; 2) miten asia selvitetään riittävästi ja asianmukaisesti, mukaan lukien kuuleminen; 3) miten ratkaisu perustellaan tai miksi se voidaan jättää perustelematta.

Tiedonhallintalain 28 b §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava ennen automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa ja menettelyä käytön aikana muutettaessa, että menettely vastaa 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava hyvä kielenkäyttö automaattisesti laadittavissa asiakirjoissa, jotka annetaan asianosaiselle. Saman pykälän 3 momentin mukaan laadun varmistamisen keskeiset toimenpiteet on dokumentoitava. Saman pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen on nimettävä automaattisen ratkaisumenettelyn laadun varmistamisesta vastuussa oleva henkilö.

Tiedonhallintalain 28 c §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on valvottava automaattisesti ratkaistavien asioiden laatua ja sisällöllistä virheettömyyttä sekä hallittava automaattiseen ratkaisumenettelyyn liittyviä riskejä käyttöönoton jälkeen. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on ryhdyttävä viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin, jos automaattisessa ratkaisumenettelyssä havaitaan virhe, jolla voi olla vaikutus ratkaisun sisältöön. Havaittu virhe, sen vaikutukset ja virheen korjaamista koskevat toimenpiteet on dokumentoitava. Viranomaisen ratkaisussa olevan virheen korjaamisesta säädetään erikseen. Saman pykälän 3 momentin mukaan Viranomaisen on nimettävä automaattisen ratkaisumenettelyn laadunvalvonnasta ja virhetilanteiden käsittelystä vastuussa oleva henkilö.

PRH on dokumentoinut tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjaon erilliseen asiakirjaan, joka on tämän käyttöönottopäätöksen liitteenä. PRH on lisäksi laatinut automaattisesti ratkaistavista asioista käsittelysäännöt, joista ilmenee ratkaisumenettelyn syrjimättömyys, asian selvittämisen riittävyys ja asianmukaisuus sekä perustelut asian ratkaisun perustelematta jättämiselle. Käsittelysäännöt on otettu tämän käyttöönottopäätöksen liitteeksi. Menettely vastaa tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota.

PRH on varmistanut, että automaattisesti laadittavissa asiakirjoissa käytetään hyvää kieltä. Laadunvarmistamisesta ja -valvonnasta on laadittu laissa edellytetyt dokumentaatiot, ja PRH on suunnitellut automaattisesti ratkaistavien asioiden laadun ja sisällöllisen virheettömyyden takaavat menettelyt. Menettelyyn liittyviä riskejä hallitaan ratkaisumenettelyn käyttöönoton jälkeen laadittujen suunnitelmien mukaisesti, ja PRH ryhtyy laadittujen suunnitelmien mukaisesti korjaaviin toimenpiteisiin, jos ratkaisumenettelyssä havaitaan virhe, jolla voi olla vaikutusta ratkaisun sisältöön. PRH on muiltakin osin varmistanut, että ratkaisumenettelyn käyttöönotossa on toimittu tiedonhallintalaissa edellytetyllä tavalla.

2.4 Tietosuojalainsäädäntö

Yleinen tietosuojasetus (EU 2016/679) määrittelee lähtökohdat automaattiselle päätöksenteolle. Tietosuojasetuksen 22 artiklan mukaan henkilöllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Asetuksen 22 (2)(b) artiklan mukaan kieltoa ei kuitenkaan sovelleta, jos automatisoitu päätöksenteko on hyväksytty jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi.

PRH on arvioinut, että tämän käyttöönottopäätöksen mukaisessa automaattisessa päätöksenteossa ei tehdä luonnolliseen henkilöön kohdistuvia päätöksiä, joten tietosuoja-asetuksen 22 artikla ei tule sovellettavaksi tähän menettelyyn. Koska menettelyssä kuitenkin käsitellään henkilötietoja, PRH on tehnyt tietosuoja-asetuksen mukaisen vaikutustenarvioinnin, joka on otettu tämän päätöksen liitteeksi.

Henkilötietojen käsittelystä PRH:ssa on saatavissa lisätietoa tietosuojaselosteesta.

2.5 Johtopäätökset

PRH on arvioinut, missä tapauksissa ja minkälaisin edellytyksin automaattinen päätöksenteko on mahdollista kaupparekisteriasetuksen 35 §:ssä tarkoitetuissa muutosilmoituksissa. Arviointi on kirjattu tähän käyttöönottopäätökseen ja tarkemmat määrittelyt on kirjattu liitteenä oleviin käsittelysääntöihin. PRH on myös laatinut kaikki lain edellyttämät dokumentaatiot ja määritellyt tämän automaattisen ratkaisumenettelyn mukaiset tehtäväjaot erillisessä asiakirjassa.

Automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönoton edellytykset tässä käyttöönottopäätöksessä kuvattujen ja käsittelysäännöissä tarkemmin määriteltyjen muutosilmoitusten osalta PRH:n arvion mukaan näin ollen täyttyvät, joten automaattinen ratkaisumenettely voidaan ottaa käyttöön tämän päätöksen mukaisesti, kun kaupparekisteriasetuksen 35 § on astunut voimaan. Automaattisesti voidaan ratkaista sellaiset muutosilmoitukset, jotka saapuvat PRH:lle 1.1.2024 tai sen jälkeen.

2.6 Sovelletut säännökset

Hallintolaki (434/2003) 53 e, 53 f ja 53 g §

Kaupparekisterilaki (564/2023) 1, 3, 4, 10, 12, 13 ja 16 §

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) 28 a, 28 b, 28 c, 28 d, 28 e, 28 f ja 28 g §

Laki Patentti- ja rekisterihallituksesta (578/2013) 2 ja 3 §

Yritys- ja yhteisötietolaki (244/2001) 11 ja 14 §

Valtioneuvoston asetus kaupparekisteristä (641/2023) 35, 36 ja 38 §

3. Luettelo käyttöönottopäätöksen perusteena olevista asiakirjoista

Tämän käyttöönottopäätöksen perusteena ovat seuraavat asiakirjat:

- Tehtäväjako koskeva dokumentaatio (tiedonhallintalaki 28 a § 1 mom). (PRH/2324/02/2023)
- Käsittelysääntöjä koskeva dokumentaatio (tiedonhallintalaki 28 a § 2 mom). (PRH/2324/02/2023)
- Laadunvarmistuksen ja laadunvalvonnan kuvaaminen (tiedonhallintalaki 28 b ja c §). (PRH/2324/02/2023)
- Kuvaus tietoturvallisuudesta (tiedonhallintalaki 15 § tietoaineistojen turvallisuus ja tiedonhallintalaki 28 f § 2 mom. tietojen käyttö). (PRH/2324/02/2023)

- Tietosuojan vaikutusten arviointi. (PRH/2324/02/2023)
- Järjestelmäkohtainen tietoturvallisuuden riskien arviointi. (PRH/2324/02/2023)

4. Säilytysaika

Patentti- ja rekisterihallitus säilyttää tämän käyttöönottopäätöksen vähintään viisi vuotta automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta lukien (tiedonhallintalaki 28 d § 3 mom.).

5. Julkaiseminen ja tiedottaminen

PRH julkaisee tämän voimassa olevan käyttöönottopäätöksen yleisessä tietoverkossa verkkosivuillaan.

PRH tiedottaa verkkosivuillaan asioiden automaattisesta ratkaisemisesta toimialallaan, automaattisen ratkaisumenettelyn käytön perusteista ja muista asiakkaan oikeuksien kannalta keskeisistä tiedoista tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun dokumentaatioon ja käyttöönottopäätökseen perustuen.

Lisätietoja automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä on saatavilla PRH:n asiakaspalvelusta: puhelin 029 509 5900 tai sähköposti kirjaamo@prh.fi.

6. Muutoksenhaku

Käyttöönottopäätöksessä on kyse hallinnon sisäisestä määräyksestä, joten tähän päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 6 § 2 mom.).

7. Päätöksentekopäivä ja käyttöönottopäivä

Päätöksentekopäivä: 21.12.2023

Käyttöönottopäivämäärä: 1.1.2024. Automaattisesti voidaan ratkaista muutosilmoitus, joka on tullut vireille käyttöönottopäivänä tai sen jälkeen.

8. Hyväksyminen

1. Hyväksyjä: Lalli Knuutila, johtaja

2. Esittelijä: Ville Tornberg, rekisteripäällikkö